

บทที่ 2
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอหลักการและแนวคิด ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราและบทความ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านวิชาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพนอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 2 การอาชีวศึกษา (vocational Education)
- ตอนที่ 3 การประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน
- ตอนที่ 4 ปัญหาในการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน
- ตอนที่ 5 เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)
- ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพนอกระบบโรงเรียน

ในระบบของเศรษฐกิจใด ๆ แรงงานเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของสังคม วิถีชีวิต แสวงหากว่าไว้ว่า การแรงงานเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศด้วย นั่นคือ แรงงานมีส่วนทำให้ภาวะเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศผันแปรไปในทางที่ดีขึ้นหรือตกต่ำลงได้ (กรมแรงงาน อ้างถึงใน อรรถนพ จินาวัฒน์ 2529:1)

จากการศึกษาสภาพของแรงงานไทยในระบบอุตสาหกรรมไทยพบว่า คุณสมบัติของแรงงานไทยในปัจจุบันยังด้อยอยู่มาก ในแง่ของ

1. แรงงานส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานอาชีพ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า 1.5 x ของกำลังแรงงาน 25.5 ล้านคนเท่านั้น ที่ผ่านการศึกษาหรืออบรมวิชาชีพในระบบหรือนอกระบบโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงงานไทยส่วนใหญ่ไร้ฝีมือ
2. แรงงานส่วนใหญ่ยังขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการทำงาน รวมทั้งเจตคติและระเบียบวินัยที่มีต่ออาชีพการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ม.ป.ป.:217) โดยเฉพาะแรงงานในเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อพยพมาจากชนบทยังไม่คุ้นเคยกับการทำงานในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งมีระเบียบกฎเกณฑ์ตลอดจนกฎหมายแรงงานใช้บังคับอยู่

เมื่อสำรวจประชากรพบว่า ในปี 2527 จำนวนคนในระบบโรงเรียนอายุ 15-17 ปี จะมี 970,000 คนและที่ไม่ได้เรียน 2,700,000 คน ในปี 2529 อายุ 15-17 ปี จะมีคนมาเรียนหนังสือประมาณ 1,124,000 คน และไม่ได้เรียน 2,564,000 คน จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนมีเป็นจำนวนมาก อายุ 18-19 ปี กำลังเรียนมี 199,000 คน ไม่ได้

เรียนมี 2,208,000 คน ปี 2529 กำลังเรียนมี 132,000 คน และไม่ได้เรียน 2,259,000 คน อายุ 20-24 ปี ระดับอุดมศึกษากำลังเรียนมี 163,000 คน ไม่ได้เรียน 4,931,000 คน ปี 2529 กำลังเรียนมี 192,000 คน และไม่ได้เรียน 5,281,000 คน (เจริญผล สุวรรณโชติ อ้างจากกรมการศึกษาออกโรงเรียน 2529:226)

และในปี 2529 จะมีเยาวชนเข้าสู่แรงงาน 16,457,800 คน หรือร้อยละ 31.6 คน ในจำนวนนี้จะมีเยาวชนที่อยู่ในชนบทที่ไม่ได้ศึกษาต่อ และจะเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างถูกวิธี ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐบาลหรือเอกชนมีจำนวนประมาณ 2,648,000 คน หรือร้อยละ 62.6 สำหรับเยาวชนอายุระหว่าง 11-24 ปี ที่ไม่ได้เรียนแต่สามารถทำงานได้ และมีงานทำทั้งที่เป็นงานส่วนตัว หรืองานรับจ้าง ในปี 2525 มีจำนวน 12,020,000 คน หรือร้อยละ 79.2 ไม่มีงานทำ 2,495,303 คน หรือร้อยละ 20.8 การเตรียมอาชีพควรทำในกลุ่มผู้ไม่มีงานทำแต่ก็เป็นเรื่องที่น่าจะต้องเฝ้าคิดว่าใน จำนวนร้อยละ 79.2 นั้น จะเป็นจำนวนเยาวชนที่มีความสามารถในการทำงานอย่างเข้าขั้นมาตรฐานหรือไม่เพียงใด จากการสำรวจพบว่าเยาวชนอายุ 11-24 ปีมีงานทำแล้วแต่มีรายได้น้อยมีจำนวน 2,052,500 คน หรือร้อยละ 36.4 ของผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีงานทำ จำนวนประมาณ 7,839,400 คน ผู้มีรายได้น้อยที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยมากที่สุด คือประมาณ 1,039,200 คน หรือร้อยละ 46.3 (โครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน 2529:44-45)

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ประเภทความรู้ด้านวิชาชีพซึ่งมีความจำเป็นและเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในประเทศไทยนั้น ได้มีกรมอาชีวศึกษาเข้ามาดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว นั่นคือ

การอาชีวและเทคนิคศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมของประเทศไทย ได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในระยะเวลาที่ผ่านมา จำนวนนักศึกษาในระบบมีเพียง 18,000 คน ในปี 2503 ในปัจจุบันมีนักศึกษาในระบบโรงเรียนทุกสาขาวิชารวมกันเป็นจำนวน 450,000 คนซึ่งเรียนอยู่ในสาขาช่างอุตสาหกรรม มีจำนวน 200,000 คน เรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนประมาณร้อยละ 40 และอีก 200,000 คน กำลังเรียนหลักสูตรระยะสั้นในการศึกษานอกระบบโรงเรียน (กองแผนงาน 2530:12)

การฝึกอบรมในภาคการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการทำให้กับผู้ที่ไม่มีโอกาสอยู่ในระบบโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่จัดการอบรมให้แก่คนงานหรือช่างกึ่งฝีมืออย่างเข้มข้นในระยะเวลา 3-6 เดือน

แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6(2530-2534) ยังคงเน้นการปรับปรุงคุณภาพต่อไป นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับอาชีวและเทคนิคศึกษา มีส่วนหนึ่ง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529:53-54)

1. ลดการผลิตกำลังคน ประเภทและสาขาวิชาที่เกินความต้องการ และเพิ่มการผลิตกำลังคนในระดับประเภทและสาขาวิชาที่ขาดแคลน ให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. พัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยตลอดจนมีความสามารถในการสร้างงาน เพื่อประกอบอาชีพอิสระได้

3. พัฒนาระบบข้อมูลการตลาดแรงงานด้านอาชีวศึกษา ทั้งในระดับสถานศึกษา ระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับชาติ และมีระบบการประสานงานกันในแต่ละระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลตลาดแรงงานอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

4. เสริมบทบาทของสถานศึกษาในการให้บริการทางวิชาชีพแก่ชุมชน และการทดสอบฝีมือแรงงาน โดยจัดเองหรือประสานงานด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ ระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

ทั้งนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 (2530-2534) ยังได้กำหนดแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตและการใช้ทรัพยากรร่วมกันของทุกหน่วยงาน ดังนี้

1. จัดและส่งเสริมการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษา อบรม และข้อมูลข่าวสารตามความจำเป็น และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาการศึกษา และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาพึ่งตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้เอกชนและบุคคลมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษามากขึ้น

ตอนที่ 2 การอาชีวศึกษา (Vocational Education)

การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาเพื่ออาชีพ คือการศึกษาที่ฝึกฝนอบรมคนให้ประกอบสัมมาชีพ คือการศึกษาที่ให้เรียนด้วยการกระทำจนเกิดความชำนาญและมีฝีมือ คือการศึกษาที่ฝึกฝนอบรมคนให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่องในเรื่องของชีวิต งานและอาชีพ

ระบบการศึกษาอาชีพในประเทศไทย ที่มีลักษณะเป็นสถาบันนั้นมี 3 ลักษณะ คือ (บรรจง ชูสกุลชาติ 2530: 16-17)

1. ระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นราชการ เช่น กระทรวง ทบวง กรม กอง สถานศึกษาอันได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ศูนย์ในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับการอาชีวศึกษา ได้แก่ กรม กอง วิทยาลัยและศูนย์

2. ระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นเอกชน ซึ่งควบคุมโดยราชการ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมสำนักงาน มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนที่เป็นของเอกชนแต่ควบคุมกำกับดูแลโดยราชการ

3. ระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ การศึกษาอาชีพซึ่งเป็นสถาบัน

ครอบครัว สถาบันศาสนา วัดวาอาราม สถาบันอื่น ๆ ในสังคม เช่น สถาบันการศึกษาของสมาคม มูลนิธิต่าง ๆ

ระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นราชการของกรมอาชีวศึกษาที่มีลักษณะเป็นสถาบัน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมอาชีวศึกษา กองต่าง ๆ ในกรมอาชีวศึกษา วิทยาลัย โรงเรียน และศูนย์ฝึกวิชาชีพ ศูนย์ปฏิบัติการในลักษณะต่าง ๆ รวมกันเป็นระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นราชการ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตามรายงานของกอง แผนงาน กรมอาชีวศึกษา พ.ศ.2529 จะแบ่งได้ในลักษณะกว้าง ๆ คือ

กรมอาชีวศึกษา

- โรงเรียนสารพัดช่าง จัดสอนวิชาชีพระยะเวลา 15 สัปดาห์ สอนทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง
 - ศูนย์ฝึกวิชาชีพ สอนวิชาชีพแก่นักศึกษาชั้นมัธยมปลายที่เลือกเรียนวิชาชีพ
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีโอกาสเข้าเรียนวิชาชีพนับฐาน ในวัยเรียนมาก่อน โปรแกรมที่จัดมีทั้งการสอนให้รู้ หนังสือและอบรมวิชาชีพระยะสั้น

การจัดการศึกษาประเภทโรงเรียนสารพัดช่าง

การศึกษาวิชาชีพนั้น ได้มีการขยายตัวอย่างมากมายและรวดเร็วตามภาวะความต้องการของประชาชนและสังคม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักในเรื่องนี้ จึงได้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อที่จะขยายการศึกษาด้านวิชาชีพแต่ละสาขาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมทั้งก็ได้พิจารณาเห็นว่าการศึกษาอาชีพจำนวนไม่น้อยไม่จำเป็นต้องใช้เวลาเรียนนานเป็นปี แต่อาจจะทำการเรียนการสอนกันได้ในระยะเวลานั้น ๆ และเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องเรียนวิชาสามัญหรือวิชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ไม่มี ส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพนั้น ๆ เลยและผู้เรียนก็ไม่ต้องมีพื้นฐานความรู้สูงนักเพียงอ่านออกเขียน ได้ก็สามารถจะเรียนวิชาชีพ และนำเอาความรู้เหล่านั้นออกไปประกอบอาชีพหรือปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงในสาขาวิชาชีพเหล่านั้น ได้เป็นอย่างดี

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมอาชีวศึกษาจึงได้จัดทำหลักสูตร วิชาชีพระยะสั้นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยเน้นให้เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ในระดับ กึ่งผู้ชำนาญงานหรือผู้ ชำนาญงาน ตามความประสงค์และความสามารถของแต่ละบุคคล ทั้งนี้มุ่งให้บุคคลเหล่านั้นสามารถนำวิชา ชีพออกไปประกอบอาชีพ หรือปรับตัวให้เหมาะสมกับการ เปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เป็น อย่างดี โดยใช้เวลาเรียนสั้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ในการศึกษาวิชาชีพตามหลักการดังกล่าวข้างต้นนั้นกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมอาชีวศึกษา ได้มอบเป็นนโยบายให้ " โรงเรียนสารพัดช่าง " เป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนสารพัดช่าง

1. เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีความรู้ในวิชาชีพเลยได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านวิชาชีพ เพื่อสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความต้องการของตนเอง
2. เพื่อให้บุคคลที่มีอาชีพอยู่แล้วได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ ความสามารถเพิ่มเติมในอาชีพของตนเองดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวอีกทางหนึ่ง
3. เพื่อให้บุคคลที่มีอาชีพอยู่แล้ว แต่ประสงค์จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามความถนัด หรือเป็นแนวทางเพิ่มพูนรายได้อีกทางหนึ่งตามประสงค์

หลักการของโรงเรียนสารพัดช่าง

1. เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในประเภทวิชาช่างต่าง ๆ คือ
 - 1.1 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม
 - 1.2 ประเภทวิชาช่างศิลปหัตถกรรม
 - 1.3 ประเภทวิชาคหกรรมศาสตร์
 - 1.4 ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
 - 1.5 ประเภทวิชาเกษตรกรรม
2. โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทั้งชายและหญิง ที่มีความรู้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนต้นหรือเพียงอ่านออกเขียนได้ ไม่จำกัดวัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของโรงเรียนด้วย ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกึ่งผู้ชำนาญงาน
3. วิชาที่จัดสอนนั้นเป็นวิชาชีพระยะสั้น ๆ พร้อมกันในหลาย ๆ ประเภทและสาขาวิชา โดยมีความยืดหยุ่นตามความต้องการของบุคคลและสังคม
4. ในการสอนวิชานั้น คำนี้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ
5. การสอนจะเน้นให้แต่ละบุคคล สามารถออกไปประกอบอาชีพด้วยตนเองหรือสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ตามความถนัดและความสามารถ
6. เนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นในการฝึกทักษะเป็นสิ่งสำคัญเท่า ๆ กับการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนเอง
7. เนื้อหาของหลักสูตรที่สอนนั้น ไม่สามารถบรรจุความรู้และทักษะได้ครบถ้วน ให้ถือว่าความรู้และทักษะนั้น ๆ เป็นแกนนำและจำเป็นในหลักสูตรนั้น ๆ
8. การวัดผลการศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ให้เน้นเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญ การให้คะแนนต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่มีในวิชาชีพที่ศึกษาอยู่ และจะต้องวัดผลตลอดเวลาในการเรียนเป็นคะแนนเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนกลุ่มหนึ่งเป็นสิ่งสำคัญ

ภารกิจของโรงเรียนสาธิตต่าง

1. จัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น
2. จัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.)
3. หลักสูตรการฝึกช่างฝีมือทดแทนประเภทช่างก่อสร้าง
4. จัดการศึกษาเฉพาะแก่นวิชาชีพระยะสั้นตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2524

และสำหรับนักเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน นอกจากนี้กรมอาชีวศึกษา ยังได้อนุมัติเป็นหลักการให้โรงเรียนสาธิตต่างต่าง ๆ เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นนอกสถานที่ตามชุมชนต่าง ๆ ที่ร้องขอมา เพื่อให้สอดคล้องนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาชนบทตามจังหวัดต่าง ๆ ตามต้องการ และในโรงเรียนสาธิตต่างบางแห่งจะเปิดสาขาของโรงเรียนอย่างเป็นทางการตามชุมชนแออัด ร่วมกับการเคหะแห่งชาติ (กองแผนงาน : 57 - 59)

การจัดการศึกษาในศูนย์ฝึกวิชาชีพ

เป็นหลักสูตรที่กำหนดขึ้นเพื่อฝึกวิชาชีพแก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ที่มีความประสงค์ที่จะนำความรู้ความชำนาญจากวิชาชีพที่ตนเรียน เพื่อนำไปประกอบอาชีพปรับปรุงงาน เพิ่มความรู้พิเศษและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ การฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้จะมีทั้งภาคทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนั้น ๆ และจะเน้นหนักในภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับงานจริง ๆ แล้วสามารถปฏิบัติได้เมื่อจบหลักสูตร จุดเด่นของหลักสูตรนี้ก็คือ การครอบคลุมเนื้อหาซึ่งเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของตนเองได้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้บุคคลที่ไม่มีความรู้ในวิชาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เพื่อให้บุคคลที่มีอาชีพอยู่แล้ว ได้มีความรู้ความสามารถในอาชีพนั้น ๆ ตียิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้แก่ตนเองและครอบครัว
3. เพื่อให้บุคคลที่มีความรู้อยู่แล้ว แต่ประสงค์จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามความถนัด และมีรายได้สูงตามความสามารถของตนเอง
4. เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาที่จะต้องเรียนวิชาชีพ เข้าเรียนตามหลักสูตรที่สามารถโอนหน่วยกิตไปสมทบกับหน่วยกิตในระบบโรงเรียนที่ตนศึกษาอยู่
5. เพื่อให้รู้จักตนเอง สังคมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการประกอบอาชีพ เพื่อสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ลักษณะของหลักสูตร

เป็นกลุ่มวิชาที่เรียนจบในตัวเองเพียงระยะเวลาสั้น ๆ คือ 225 ชั่วโมง หรือประมาณ 3 เดือน ในจำนวน 225 ชั่วโมงนี้ แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 1 ใน 3 คือ 75 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 2 ใน 3

คือ 150 ชั่วโมง ทุกวิชา ๆ ละ 9 หน่วยกิต (กองแผนงาน 2531 : 60 - 61)

หลักสูตรการฝึกช่างฝีมือทดแทนประเภทก่อสร้าง

หลักการและเหตุผล

1. เป็นหลักสูตรตามโครงการฝึกอบรมระหว่างกรมอาชีวศึกษากับอุตสาหกรรมก่อสร้างว่าด้วยการฝึกฝีมือช่างทดแทนประเภทก่อสร้าง
2. เป็นหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะประเภทจบในตัวเอง เพื่อให้ประกอบอาชีพโดยตรงในระยะเวลานั้น ๆ
3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรมและเสริมสร้างคุณภาพช่างฝีมือให้แก่พลเมืองตามความมุ่งหมายของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 5

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ มีฝีมือ มีความชำนาญและประสบการณ์สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจ
2. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนช่างฝีมือประเภทก่อสร้างภายในประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
3. ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมก่อสร้างให้สามารถขยายขอบข่ายของการก่อสร้างให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับการขยายตัวของประเทศด้านการก่อสร้าง

การดำเนินงาน

เป็นโครงการร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษากับอุตสาหกรรมก่อสร้าง ร่วมมือกันรับภาระในการผลิตช่างฝีมือ โดยจะรับประชาชนทั่วไปที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้ารับการฝึกเป็นช่างฝึกหัด โดยจะเข้ารับการฝึกเบื้องต้นในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาระยะเวลาหนึ่งและฝึกงานในสถานที่ก่อสร้างอีกระยะเวลาหนึ่ง เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกรมอาชีวศึกษา และมีอิสระที่จะไปประกอบเป็นช่างฝีมือได้

พื้นที่ดำเนินงาน

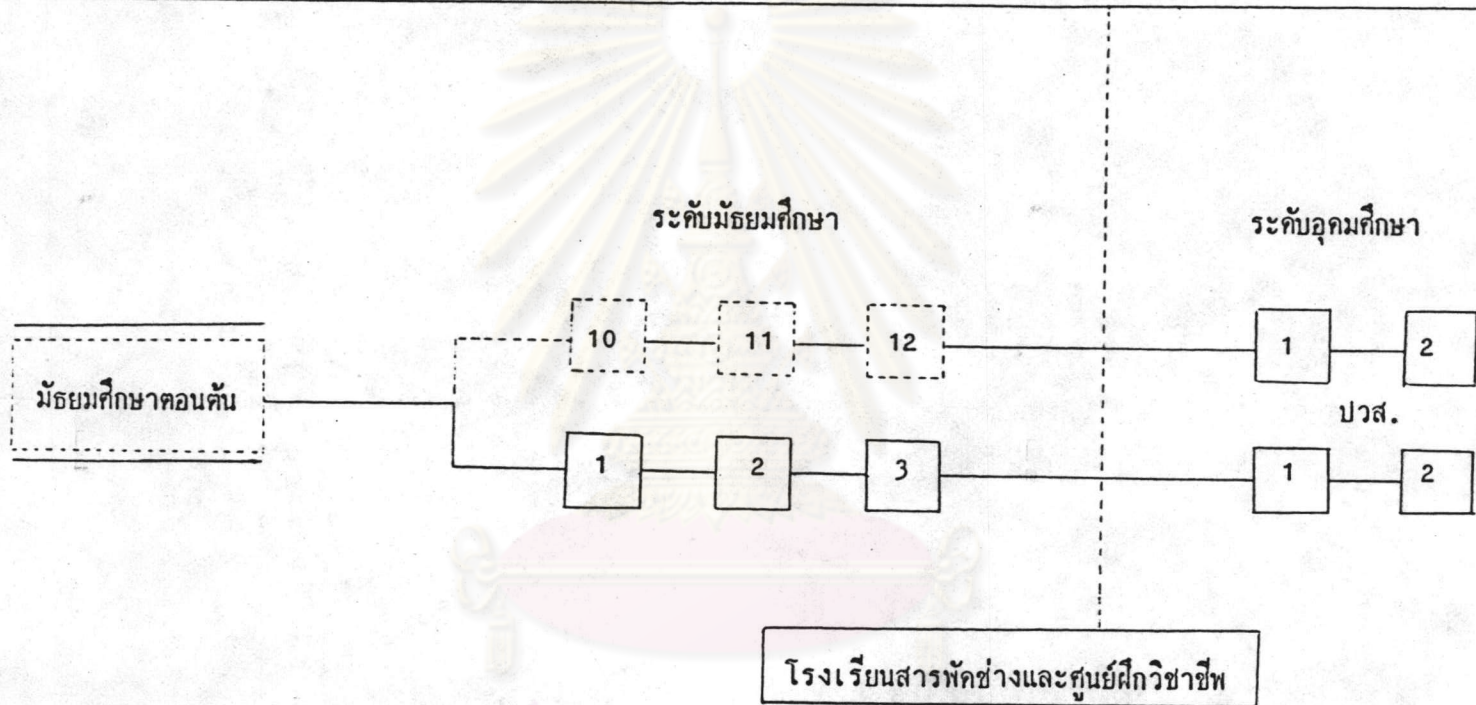
กรมอาชีวศึกษาอาศัยสถานศึกษาที่เปิดทำการสอนวิชาชีพช่างก่อสร้าง ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร โดยให้สอดคล้องกับปริมาณอุตสาหกรรมก่อสร้างในท้องถิ่นที่มีการก่อสร้าง

ระยะเวลาการฝึก

ในแต่ละประเภทวิชา สถานศึกษาจะเป็นผู้ฝึกคราเวละ 12 สัปดาห์ หรือ 360 ชั่วโมง (ระหว่างเวลา 9.00 - 16.00 น.) เว้นวันหยุดราชการ เมื่อผ่านการฝึกอบรมในสถานศึกษาที่ได้กำหนดแล้ว จะต้องโอนไปฝึกอบรมตามสถานที่ก่อสร้างในลักษณะช่างฝึกหัดอีก 6 เดือน จึงจะได้รับการพิจารณาประเมินผลการเรียนสภาพการเป็นช่างฝึกหัดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการฝึกช่างฝีมือทดแทนประเภทก่อสร้าง พ.ศ. 2522

(กรมอาชีวศึกษา 2530 : 35 - 40)

แผนภาพระบบการศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา พ.ศ. 2529 - แยกตามระดับการศึกษา

016081

ดำเนินการโดยกรมอาชีวศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 การประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

การจัดการอาชีวศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างมีนโยบายและเป้าหมายของตนเอง ทำให้ไม่สามารถควบคุมการขยายกำลังคนได้ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความซ้ำซ้อนและการทำงานเหลื่อมล้ำกัน ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพน้อย และไม่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างเต็มที่ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องซับซ้อนเกินกว่าที่หน่วยงานใดจะแก้ปัญหานี้ได้ (กรมอาชีวศึกษา 2529 : 79)

เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมีอัตราสูง และข้อจำกัดของทรัพยากรในการจัดการศึกษา จึงทำให้การศึกษาในระบบโรงเรียนสามารถบริการแก่คนได้เป็นจำนวนน้อยก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาจึงก่อให้เกิดช่องว่างของการศึกษาในระบบ

ดังนั้นการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา 2 รูปแบบ จึงเป็นปัจจัยที่จะทำให้บรรลุอุดมการณ์ของการจัดการศึกษา ลดการซ้ำซ้อนในการจัดการศึกษาในเรื่องเดียวกัน ทั้งยังลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการด้วยดีโดยความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน มีการประสานงาน (Coordination) การแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ (Sharing of Function) การติดต่อสื่อสาร (Communication) มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) อันดีงามต่อกัน และมีจุดมุ่งหมายหรือหวังผลในการทำงานร่วมกัน (ทิตยา สุวรรณชฎ 2525 : 157, แนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ 2529 : 75)

เมื่อแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2530 - 2534) ได้มีการกำหนดหลักและนโยบายของกรมอาชีวศึกษา ดังนี้

ปรับหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ ระหว่างการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน โดยเสริมบทบาทของสถานศึกษาในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการทดสอบฝีมือแรงงาน โดยจัดเองหรือประสานงานด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

อีกทั้งยังเน้นในแผนพัฒนาศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2529 : 71 - 72) ดังนี้

การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้วยเหตุที่ปัญหาการว่างงานกำลังเป็นปัญหาสำคัญของบ้านเมือง การแก้ปัญหาการว่างงานจะดำเนินการด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ทางด้านการศึกษา นั้น รัฐบาลมองเห็นว่าการศึกษานอกโรงเรียนน่าจะมีส่วนช่วยได้มากในด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน เพราะสามารถจัดได้กว้างขวางเหมาะสมตามสภาพการณ์ของสังคม มีความยืดหยุ่นต่อการแก้ปัญหาการว่างงานได้เป็นอย่างดี โดยจะประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความพร้อมและความชำนาญ เพื่อให้บริการไม่ซ้ำซ้อนกันแต่มีความสืบเนื่องร่วมกัน

จะเห็นได้ว่า หลักและนโยบายของกรมอาชีวศึกษากับกรมการศึกษานอกโรงเรียน เน้นในด้านการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพ อันเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชน ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

แต่เนื่องจากการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีขอบเขตกว้างใหญ่ไพศาลจะไม่สามารถดำเนินงานได้ตามลำพัง เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย จึงจำเป็นต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาลำดับที่ 6 ว่า (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2529 : 112 - 113)

1. พัฒนาระบบการศึกษาประสานงานการศึกษานอกโรงเรียน เร่งรัดการจัดการดำเนินการของคณะกรรมการประสานงานแต่ละระดับ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทั้งในด้านนโยบาย การจัดทำแผนโครงการ เพื่อขจัดปัญหาการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนและเพื่อให้การบริการกระจายสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อระดมสรรพกำลังในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในการจัดการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน ให้สัมพันธ์กับพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. เร่งรัดประสานงานให้สถานศึกษาทุกระดับ องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน จัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

ดังนั้น ความเป็นไปได้ในการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษากับกรมการศึกษานอกโรงเรียน จะให้ประโยชน์ในอนาคตในสภาพของสังคมที่แปรเปลี่ยนไปสู่รูปแบบของสังคมอุตสาหกรรม อันเป็นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เสมือนหนึ่งเป็นการเตรียมบุคคลให้ปรับเปลี่ยนตัวเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพและบรรลุถึงประสิทธิผลโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่มีการซ้ำซ้อนกันในการดำเนินงาน ทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของชาติอีกด้วย นั่นคือ สามารถบรรลุถึงเป้าหมายของการศึกษาแห่งชาติในทุกๆระดับ

การประสานสัมพันธ์

การศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร (Inter - Organization Relation) นั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะระหว่างองค์กรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน หากองค์กรที่ทำหน้าที่ปฏิบัติเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ในลักษณะการประสานงานกันแล้ว จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ยังเป็นการประหยัดทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความเข้าใจและการประสานสัมพันธ์กันในการทำงานหรือให้แต่ละองค์กรได้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน การวินิจฉัยสั่งการ การนิเทศงาน และกระบวนการอื่น ๆ ทางการบริหาร จำเป็นต้องมีการประสานงานเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับรู้เข้าใจและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและผสมผสานอย่างแท้จริง การประสานงานจำเป็นต้องมีการสอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่วางไว้นั่นเอง

สำหรับความหมายของ "การประสานงาน" หรือ "การประสานสัมพันธ์" นั้น ได้มีนักวิชาการ นักบริหาร อธิบายและให้ความหมายไว้มากมาย ซึ่งก็อยู่ในลักษณะที่อธิบาย สันนิษฐานสอดคล้องกัน กล่าวคือ

ไวท์ (White อ้างถึงใน วีระ สิงหนะตร 2512 : 10) ได้ให้ความหมายของการประสานงานว่า "เป็นการปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ในองค์กรหรือหน่วยงานเข้าด้วยกัน รวมทั้งปรับความเคลื่อนไหวและการปฏิบัติงานส่วนต่าง ๆ ให้ได้จังหวะเวลาเพื่อว่าแต่ละส่วนจะได้ใช้ศักยภาพ ความรู้ความสามารถ เพื่อผลิตหรือประสิทธิภาพขององค์กรโดยส่วนรวม"

วีระ สิงหนะตร (2512 : 8) กล่าวว่า "การประสานงาน หมายถึง การมีความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยสะดวกราบรื่น เรียบร้อย ประสานกันดีและบรรลุผลสำเร็จร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ"

สำนักโครงการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการในการประสานงานของหน่วยราชการไว้ 3 ประการ คือ

1. คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องรู้งานของกันและกันควรมีการประชุมปรึกษาหารือ หาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน่วยงาน
2. งานแต่ละงานต้องรู้ประโยชน์และเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
3. ในระหว่างหน่วยงานจะต้องรู้ขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานเช่น งบประมาณ พาหนะ กำลังคน เป็นต้น

สารปัญญา อินทรนุฒิ (2523 : 59) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประสานงานในการจัดการศึกษาในโรงเรียนว่า

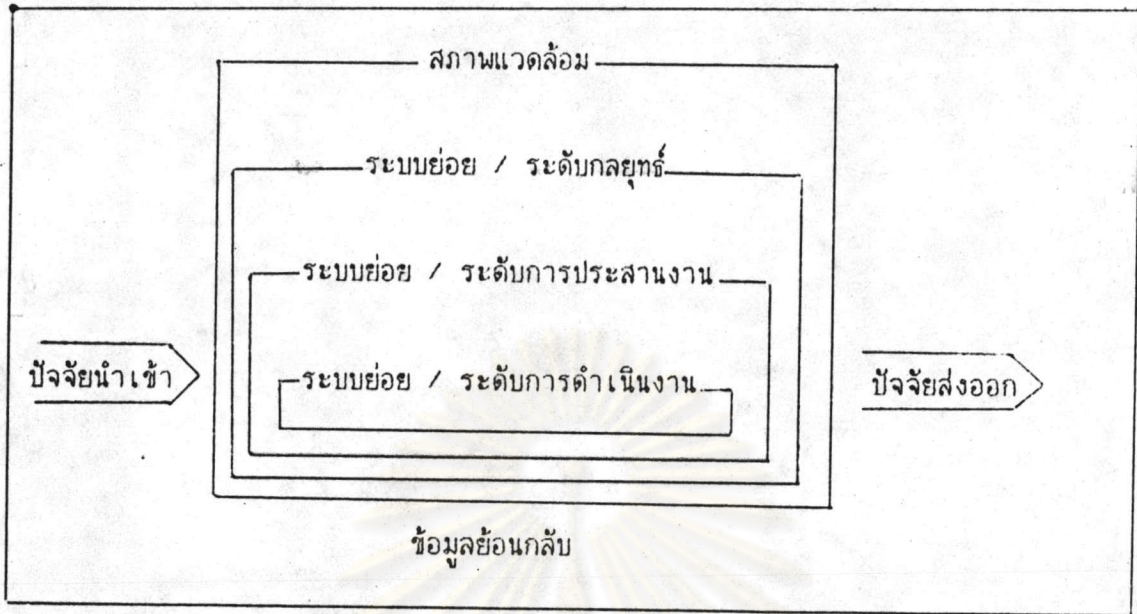
"การประสานหน่วยงานในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะ จะช่วยแก้ปัญหาความหมดเปลือง ความซ้ำซ้อนของงานและช่วยเกื้อกูลกันได้อย่างดีเสมือนการทำงานของระบบเครื่องจักรกล ซึ่งทุกส่วนทำหน้าที่ประสานสอดคล้องกันทำให้เครื่องจักรกลนั้นทำงานได้โดยไม่มีขัดข้อง"

การประสานงานเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญของการจัดการและการบริหารองค์การให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คือได้ทั้งผลงานและความสุขความพอใจของผู้ร่วมงาน ในทำนองเดียวกัน จะเห็นได้ว่า การประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน แย่งงานกันทำ สูญเสียและสิ้นเปลืองทรัพยากรทางการบริหารโดยไม่จำเป็น

รูปแบบและลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างองค์การ

กระบวนการประสานงาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญกระบวนการหนึ่งในกระบวนการบริหารหรือเป็นระบบย่อยที่สำคัญ ดังนี้

แผนภูมิ 2 - กระบวนการประสานงาน

เพราะฉะนั้นจากเอกสารที่ได้กล่าวว้ยกมา ประเด็นและสาระในการวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาในด้านต่อไปนี้

1. ปัญหาหรือนโยบายการประสานสัมพันธ์
2. เนื้อหาสาระและกิจกรรมทางการศึกษา
3. ยุทธวิธีในการประสานสัมพันธ์
4. ขอบข่ายของการประสานสัมพันธ์
5. การบริหารการประสานสัมพันธ์

1. ปัญหาหรือนโยบายในการประสานสัมพันธ์

เป็นตัวกำหนดทิศทางและบทบาทขององค์การ บทบาทในการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน จะเกิดขึ้นเมื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน มีปัญหาและนโยบายในเรื่องนี้และมีการกำหนดบทบาทของแต่ละระบบที่ชัดเจน (อุทัย บุญประเสริฐ อ้างถึงในกรมการศึกษานอกโรงเรียน 2530 : 19) ก่อ สวัสดิทานิชย์ ให้ความเห็นว่า แต่ละระบบควรยึดถือปัญหาหรือหลักการของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตร่วมกัน เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาทั้งสองระบบ (อ้างแล้ว :)

แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างองค์การของทอมสันและแมคอีแวน (Thomson and Mc Evan) ได้แบ่งลักษณะความร่วมมือไว้ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ (อ้างใน ภรณ์ กิรติบุตร ม.ป.ป. : 24)

1. การต่อรอง (Bargaining) หมายถึง การตกลงร่วมกันระหว่างองค์การ 2 องค์การ หรือมากกว่า ในการที่จะแลกเปลี่ยนผลผลิตหรือบริการระหว่างกัน

2. การชักชวนเข้ามาร่วมกัน (Cooptation) หมายถึง กระบวนการดูดซึมเอาบุคคลใหม่ ๆ นอกองค์การ เข้าสู่โครงสร้างการเป็นผู้นำ หรือโครงสร้างของการตัดสินใจขององค์การ

3. การผนึกกำลังเป็นแนวร่วม (Coalition) หมายถึง การผนึกกำลังกันระหว่างองค์การ 2 องค์การหรือมากกว่านั้น เพื่อเป้าหมายร่วมกัน

แต่ก่อนที่จะสามารถมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างองค์การขึ้นได้นั้น ลิสแวกและไฮตัน (Litwak and Hyton) ได้เสนอแนะว่า น่าจะมีสภาวะบางอย่างเกิดขึ้นเป็นเงื่อนไขก่อนที่องค์การจะประสานงานกันได้ สภาวะก่อนการประสานงานดังกล่าวนี้ (Precondition for Coordination) ประกอบด้วย (เรื่องเดียวกัน ม.ป.ป. : 25)

1. องค์การเหล่านี้มีลักษณะจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นบางส่วน (Partial Interdependence)

2. องค์การเหล่านี้ยอมรับรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

3. มีการแสดงออกซึ่งความจำเป็น หรือความต้องการพึ่งพาอาศัยกันในระดับปฏิบัติการ

ผู้เชี่ยวชาญในการประชุม ณ. องค์การสหประชาชาติ (1981 : 4) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจหรือประสานงานระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่จะได้รับ

การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีตั้งแต่ระดับกระทรวงลงไปถึงระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล จุดประสาน ณ. ระดับจังหวัด พบว่า ยังขาดการประสานทั้งโครงการซึ่งอยู่ในสังกัดเดียวกันและการประสานกับโครงการต่างๆ ซึ่งอยู่ต่างกระทรวง ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการจะขึ้นตรงต่อกรมเจ้าสังกัด การปฏิบัติงานจึงมักจะรายงานตรงขึ้นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปถึงระดับอำเภอและตำบล จะพบลักษณะปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือยังอยู่ในรูปต่างคนต่างทำ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 13)

ในส่วนของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนตลอดจนสมาคมต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีการประสานงานกัน การจัดการศึกษาดังกล่าวจึงจะบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ประจิม จวบศรี 2528 : 7)

ซันตา ริคห์พลเมืองและคณะ (2527) ได้ศึกษาแนวโน้มการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) และฉบับที่ 7 (2535 - 2539) โดยวิธีวิจัยเอกสารและใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) สอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 29 ท่าน ได้สรุปภาพรวมแนวโน้มของการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในและนอกระบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ แนวโน้มของการศึกษาจะมีการจัดคู่ขนานไประหว่างการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน และปรัชญาการศึกษาในอนาคตจะยังคงต่อเนื่องหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมต่อไป

2. เนื้อหาสาระและกิจกรรมทางการศึกษา

เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา ดังนั้น ในการจัดการศึกษาโดยประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในและนอกโรงเรียน จึงควรพิจารณาเกี่ยวกับหลักสูตรและเนื้อหา สาระของการเรียนรู้หรือหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดควรมีการวางแผนและกำหนดร่วมกัน (อุทัย บุญประเสริฐ อ้างจาก กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2530 : 7 - 8)

การบริการชุมชนประเภทต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (กองแผนงาน 2529 : 7 - 8)

1. การบริการชุมชนทางวิชาการ หมายถึง การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านวิชาชีพ
2. การสร้างสาธารณประโยชน์ให้ชุมชน
3. การปรับปรุง ซ่อมแซม ทำนุบำรุงสาธารณประโยชน์รวมทั้งงานบริการอื่น ๆ โดยมีลักษณะงานดังนี้

1. การบริการชุมชนทางวิชาการ หมายถึง การฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านวิชาชีพที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และความรู้ในเรื่องการพัฒนาตนเองและสังคมอื่น ๆ

2. กิจกรรมและเทคนิคอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมบริการทางวิชาชีพ การสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ โดยที่สถานศึกษาประเภทวิทยาลัยเทคนิคจะบริการวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษา จะบริการด้านธุรกิจและคหกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรกรรม จะบริการด้านการเกษตร

3. ยุทธวิธีการประสานสัมพันธ์

หมายถึงแนวทางที่ก่อให้เกิดการทำงานโดยประสานสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ตลอดจนรวมถึงวิถีปฏิบัติและการประเมินผลการทำงานตลอดการปฏิบัติงานประสานสัมพันธ์ด้วย

4. ขอบข่ายของการประสานสัมพันธ์

แพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 76 - 77) กล่าวถึงการประสานสัมพันธ์ในการบริหารการศึกษาว่า จะเกิดขึ้นหากมีการประสานในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การประสานด้านการวางแผนและนโยบาย เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการบริหารและขวัญกำลังใจ (Morale) ของคนในหน่วยงาน

2. การประสานด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) และความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ร่วมใจ และบังเกิดการประสานสัมพันธ์ในการทำงานขึ้น
3. การประสานด้านองค์ประกอบทางเวลา เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตาม เวลาที่กำหนด
4. การประสานด้านเทคนิคบริหาร ประกอบด้วย การแบ่งหน้าที่ของบุคคล การ การแบ่งงานและทรัพยากรทางการบริหาร
5. การประสานด้านแนวความคิดของผู้บริหาร
6. การประสานด้านการทำงานกับบุคคลทุกระดับของการบังคับบัญชา (Hierarchy of Authority) เพื่อให้มีความเข้าใจในการทำงาน นโยบายเป้าหมายและมีการทำงานไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมายของหน่วยงาน

5. การบริหารงานการประสานสัมพันธ์

เป็นกระบวนการจัดและดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ จำเป็น ต้องใช้เทคนิควิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุถึงจุดประสงค์ของการทำงานประสานสัมพันธ์ ไพร์สัน เตชะรินทร์ (2523 : 187) กล่าวถึงกระบวนการบริหารโครงการ พัฒนาระบบแบบผสมผสาน ประกอบด้วย

1. การจัดองค์การ
2. การจัดทำแผนปฏิบัติงาน
3. การจัดทำงบประมาณ
4. การให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2528) กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหารหรือ กระบวนการการบริหารการทำงานโดยประสานสัมพันธ์กันในรายงานการวิจัยเรื่อง "การบริหาร โครงการพัฒนาระบบแบบผสมผสานในประเทศไทย การแสวงหาตัวแบบที่เหมาะสม" ประกอบด้วย

1. การวางแผนโครงการ
2. การจัดองค์การโครงการ
3. การวางแผนดำเนินงาน
4. การบริหารงบประมาณและการเงิน
5. การชี้แนะและกำกับงาน
6. การประสานงาน
7. การประเมินผลและป้อนข้อมูลย้อนกลับ
8. การถ่ายทอดสู่หน่วยงานประจำ

ในปัจจุบันกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษานอก โรงเรียนกับกรมสามัญศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยเปิดสอนหลักสูตรการศึกษา

ผู้ใหญ่มากมายนอกชั้นในสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ยังไม่มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างกรมอาชีวศึกษาและกรมการศึกษาออกโรงเรียน

ขณะที่กรมการศึกษาออกโรงเรียนและกรมอาชีวศึกษา ต่างก็สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แนวโน้มในการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนระหว่าง 2 หน่วยงานนี้ น่าจะมีความเป็นไปได้สูงในอนาคต เนื่องจาก

1. รัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดการศึกษาของชาติให้ประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในและนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม
2. กรมอาชีวศึกษาและกรมการศึกษาออกโรงเรียน มีนโยบายเน้นในด้านการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ อันจะเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. กรมอาชีวศึกษาและกรมการศึกษาออกโรงเรียน ตั้งอยู่บนพื้นที่เดียวกัน ทำให้สะดวกต่อการประสานงานและทำงานร่วมกันในการให้การศึกษาด้านอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชน เพราะทุกจังหวัดจะมีวิทยาลัยในสังกัดของกรมอาชีวศึกษา และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนของกรมการศึกษาออกโรงเรียนตั้งอยู่

ดังนั้น การศึกษาแนวโน้มในการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนระหว่างกรมอาชีวศึกษากับกรมการศึกษาออกโรงเรียนในอนาคต จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาชาติ คือทำให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาเป็นประโยชน์ในการวางแผนการจัดการศึกษาและการตัดสินใจในกระบวนการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษากับกรมการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาชาติบรรลุอุดมการณ์ในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ประชาชน ตลอดจนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยประหยัดค่าใช้จ่ายและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

ตอนที่ 4 ปัญหาในการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

การจัดการอาชีวศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างก็มีนโยบายและเป้าหมายของตนเอง ทำให้ไม่สามารถควบคุมการขยายปริมาณการผลิตกำลังคนได้ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความซ้ำซ้อนและการทำงานที่เหลื่อมล้ำกันทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพน้อย และไม่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างเต็มที่ เช่นกรมการศึกษาออกโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาและประสานงานการจัดการศึกษาออกโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นเรื่องซับซ้อนเกินกว่าหน่วยงานใดจะแก้ปัญหานี้ได้ (กรมอาชีวศึกษา 2529 : 79)

แม้ว่าจะมีการร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนอยู่บ้างแล้ว แต่การร่วมมือกันนั้นก็ไม่ค่อยจะเป็นระบบและมักไม่เป็นไปอย่างสืบเนื่อง นอกจากนั้น การร่วมมือกันระหว่างภาค

รัฐและเอกชนในประเทศไทย มักไม่มีโครงการที่แน่นอนและถาวรขึ้นยาว ทั้งนี้ เพราะไม่มีหลักการวิธีการและโครงการร่วมมือกัน ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลและสถานศึกษา น่าจะได้ริเริ่มร่วมมือกับภาคเอกชนให้เป็นระบบมากกว่าที่เป็นอยู่

ในด้านการสนับสนุนการศึกษานั้น หน่วยงานของเอกชนได้ร่วมมืออยู่มาก แต่มักเป็นไปในรูปของทุนการศึกษา การให้อุปกรณ์การศึกษา หรือรับนักเรียนนักศึกษาเข้าทำงานในภาคฤดูร้อนหรือเข้าฝึกงาน แต่ก็ยังไม่มีโครงการหลักการและวิธีการที่สืบเนื่องถาวรดังได้กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของประชากร และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนครูบาอาจารย์ น่าจะได้ร่วมกันวางโครงการร่วมกับกิจการด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ธุรกิจและบริการพัฒนาอาชีพ และพัฒนานิสัยในการทำงานให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่สนใจ เข้ารับการฝึกอบรมประสานกันระหว่าง การเรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้บรรลุผลสืบไป (บรรจง ชูสกุลชาติ 2527 : 140 - 151)

การที่หน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถทำงานประสานกันได้นั้นเนื่องจาก ผู้ปฏิบัติงานไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ทั้งยังมุ่งประโยชน์และความสะดวกสบายส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ดังนั้นเมื่อมีการนัดประชุมเพื่อพบปะปรึกษาหารือกันเพื่อสร้างแนวทางและความเข้าใจในการทำงานร่วมกันก็มักจะ ไม่เข้าประชุม อีกทั้งยังละเลยต่อการติดต่อสื่อสารกันอีก ซึ่งผลจากการกระทำเหล่านี้ผลเสียอยู่ที่ประชาชนที่อยู่ในสังคมเหล่านั้น

ถ้าจะให้หน่วยงานมีการประสานสัมพันธ์ในการทำงาน ควรจะมีการประชุมผู้ปฏิบัติงาน แลกงนโยบายและสายการทำงานที่ชัดเจน ให้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบพร้อมในการทำงาน ตลอดจนขวัญและกำลังใจต่าง ๆ เพื่อการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ตอนที่ 5 เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายได้รับการยอมรับในหมู่นักวิจัยทางการศึกษาอย่างมากในปัจจุบัน และแพร่หลายไปในส่วนต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีระบบการใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง และผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่และอิสระ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเสียงส่วนใหญ่หรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ (บุญวา ธรรมพิทักษ์กุล 2527 : 93)

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ถูกค้นพบและพัฒนาโดยนักวิจัยบริษัทแรนด์ (The Rand Corporation) ชื่อ โอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) และนอร์แมน ดาลกี (Norman Dalkey) เมื่อต้นปี ค.ศ. 1350 เพื่อใช้ในการถามและเก็บความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการพยากรณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนำเทคนิคนี้ออกเผยแพร่เมื่อต้นปี ค.ศ. 1960 ทำให้เทคนิคเดลฟายเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น (ประยูร ศรีประสาธน์ 2523 : 93)

นอกจากนั้น ยังมีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความไว้ เช่น
Encyclopedia of Education Evaluation ได้ให้ความหมายไว้ว่า "เป็นวิธี
การระดมความคิดเห็นที่สอดคล้องกับกลุ่มเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขหาความเชื่อมั่นในการทำ
นายเกี่ยวกับอนาคต (Anderson 1975 : 121)

Linstone and Turoff (1975: 10-11) ให้ความหมายว่า เดลฟายนั้นเป็นวิธี
การสร้างกระบวนการกลุ่ม สำหรับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยอมให้ไม่ว่าสมาชิกของ
กลุ่มแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มร่วมกัน ในการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ้งยากสลับซับซ้อน

Amara (1975 : 6) กล่าวว่า โดยพื้นฐานแล้ว เดลฟายเป็นเทคนิคสำหรับเก็บ
รวบรวมและถ่ายทอดการตัดสินใจของกลุ่มสมาชิกแต่ละคน เทคนิคนี้ประกอบด้วยลักษณะพื้นฐาน
3 ประการ คือ การสอบถามตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นควบคุมปฏิกริยาย้อนกลับของคำตอบที่ได้รับ
และคำตอบที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ตอบแต่ละคน

Alfred Rasp (1973 : 29) ได้ให้ความหมายว่า เป็นเทคนิคการรวบรวมการ
พิจารณาตัดสินใจเมื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้
เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หรือความคิดเห็นของกลุ่มหรือมติที่ประชุม

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว เทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือ
การตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้อง
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยที่ผู้ทำการวิจัยไม่ต้องนัดสมาชิก
ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมพบกัน แต่ขอร้องให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจปัญหา
ในรูปแบบของการตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของเทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟาย มีคุณลักษณะเฉพาะที่สรุปได้ดังนี้ (ประยูร ศรีประสาธน์ 2523 : 51)

1. เนื่องจากเทคนิคนี้ใช้เพื่อเสาะแสวงหาความคิดเห็นของกลุ่มด้วยการตอบแบบสอบ
ถาม ดังนั้นผู้เข้าร่วมโครงการจึงจำเป็นต้องตอบแบบสอบถามตามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นในแต่ละขั้นตอน
2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเลือกเข้ามาร่วมในการวิจัยไม่ต้องเผชิญกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ
และไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้เชี่ยวชาญบ้าง ทั้งเป็นการขจัดอิทธิพลหรือผลกระทบของกลุ่มหรืออิทธิพล
ของลักษณะเด่นของผู้เชี่ยวชาญบางคน ที่อาจส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ
3. เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบแบบสอบถามด้วยความคิดเห็นที่กล้าแสดงอย่าง
ละเอียดรอบคอบและเพื่อให้คำตอบที่ได้รับมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น ผู้วิจัยแสดงความคิด
เห็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นสอดคล้องกันในคำตอบ แต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบไปในครั้งก่อน
และความคิดเห็นที่สอดคล้องกันนี้จะแสดงในรูปสถิติ ผู้วิจัยจะจัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบ
เพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้พิจารณาตัดสินใจว่าจะคงคำตอบเดิมนี้อาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคำตอบเดิม
ประการใดบ้าง ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงคำตอบเดิมนี้อาจจะบอกละเอียดให้ทราบด้วย ดังนั้นการตอบแบบ
สอบถามแต่ละครั้งของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนนั้นเขาจะทราบว่าความคิดเห็นของเขาเป็นอย่างไร

ต่างกับคนอื่นหรือไม่อย่างไร (เกษม บุญอ่อน 2522 : 27)

4. ใช้สถิติวิเคราะห์การทำนายของกลุ่มทุก ๆ ครั้ง สถิติที่นำมาใช้ในการพิจารณา คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่สองและสาม คือสถิติเกี่ยวกับแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ ฐานนิยม (Mode) มัธยฐาน (Median) หรือค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อให้แสดงตำแหน่งของความเห็น เนื่องจากมาตราที่ใช้กับคำตอบมีเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการใช้ค่าเฉลี่ยจึงไม่เหมาะสม จะมีการใช้ มัธยฐานมากกว่า ในกรณีที่เป็นความคิดเห็นในเรื่องของเวลา ปริมาณ หรือสภาพการณ์ในอนาคต มักใช้มัธยฐานหรือฐานนิยมมากกว่า

จากคุณลักษณะของเทคนิคเดลฟายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จของการวิจัย แบบนี้ขึ้นอยู่กับผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประการสำคัญ ฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเลือกจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษาเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การวิจัย ถูกต้องและเชื่อถือได้ สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้าร่วมในการวิจัยนั้นไม่ได้กำหนดแน่นอน ตายตัวว่า ควรจะใช้จำนวนเท่าใด แต่จากการวิจัยของโทมัส ที แมคมิลแลน (Thomas T. Macmilan) พบว่า หากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดความคลาดเคลื่อน (Error) จะมีน้อยมาก ดังตารางที่แสดงต่อไป ดังนั้น จำนวนผู้เชี่ยวชาญจึงควรมีจำนวน ไม่น้อยกว่า 17 คน

ตารางที่ 1 แสดงผลการลดลงของความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ช่วงการลดลงของความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนลดลง
1-5	0.20-0.70	0.50
5-9	0.70-0.58	0.12
9-13	0.58-0.54	0.05
13-17	0.54-0.50	0.04
17-21	0.50-0.48	0.02
21-25	0.48-0.46	0.02
25-29	0.46-0.44	0.02

(Thomas T. Macmilan "The Delphi Technique" อ้างจาก เกษม บุญอ่อน 2522 : 27)

กระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

เนื่องจากเทคนิคเดลฟายนี้เป็นกระบวนการที่ใช้ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ถูกต้องแน่นอน จึงต้องมีการถามซ้ำหลายครั้งโดยใช้ชุดแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยปกติแล้วกระบวนการวิจัยจะให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถาม 4 รอบด้วยกัน แต่จากการวิจัยที่ได้จัดทำกันมา มีการวิจัยจำนวนมาก ได้ตัดการวิจัยในรอบที่ 4 ออกไป

ทั้งนี้ เพราะเท่าที่ผ่านมาจะมีความแตกต่างกันน้อยมาก ในความคิดเห็นที่ได้จากรอบที่ 3 และ 4 ข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมนี้ ไม่คุ้มกับความพยายามในการดำเนินการวิจัย (ประยูร ศรีประสาธน์ 2523:54) สำหรับรายละเอียดของขั้นตอนในการดำเนินการของแบบสอบถามแต่ละรอบ จะมีดังนี้ (สมบูรณ์ ตันยะ 2524 : 13)

- แบบสอบถามรอบแรก มักจะเป็นคำถามปลายเปิดซึ่งให้ผู้ตอบตนเอง (Response) ในประเด็นกว้าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

- แบบสอบถามรอบที่สอง เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากคำตอบในแบบสอบถามรอบแรก โดยการนำความคิดเห็นทั้งหมดที่ได้รับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบแรกมาสร้างให้อยู่ในรูปประโยค หรือข้อความที่เกี่ยวกับปัญหาหรือหัวข้อที่ต้องการศึกษาในแบบสอบถามรอบที่สอง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญอาจต้องลงมติ หรือจัดอันดับความสำคัญให้เปอร์เซ็นต์หรือเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) หรือเป็นคะแนนก็ได้

- แบบสอบถามรอบที่สาม ผู้วิจัยจะพัฒนาแบบสอบถามรอบที่สามนี้ขึ้นมาจาก การวิเคราะห์คำตอบในแบบสอบถามรอบที่สอง เป็นคำถามหรือข้อความที่เหมือนกับแบบสอบถามรอบที่สอง แต่ได้มีการแสดงถึงตำแหน่งมัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) ของแต่ละข้อความ รวมทั้งตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้น ๆ ตอบในรอบที่สอง แล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง แบบสอบถามในรอบนี้จะแสดงให้เห็นว่าคำตอบเดิมในรอบที่สองของผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างไร พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าเห็นด้วยกับตำแหน่งที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันหรือไม่ โดยการทบทวนและพิจารณาคำตอบและทบทวนคำตอบของเขาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงคำตอบของเขาใหม่หรือยืนยันในคำตอบของตนเองก็ได้ ในกรณีที่คำตอบของผู้เชี่ยวชาญคนใดอยู่สูงกว่าหรือต่ำกว่าพิสัยระหว่างควอไทล์ก็จะได้รับการขอร้องให้แสดงเหตุผลในการตอบด้วย

ข้อได้เปรียบของเทคนิคเดลฟาย (สุวรรณา เอื้อรัตนพงษ์ 2528 : 77)

1. เป็นเทคนิคที่สามารถรวบรวมความคิดเห็น โดยไม่ต้องมีการพบปะประชุมกัน ซึ่งเป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมาก
2. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือ เพราะ
 - 2.1 เป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นอย่างแท้จริง
 - 2.2 ได้มาจากการถามซ้ำหลาย ๆ รอบ จึงเป็นคำตอบที่ได้กลั่นกรองมาอย่างรอบคอบ
 - 2.3 ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่และอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดหรืออำนาจเสียงส่วนใหญ่ เพราะผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น จะไม่ทราบว่ามีใครอยู่ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญบ้าง และไม่ทราบด้วยว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นอย่างไร
3. ผู้วิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้โดยไม่จำกัด ทั้งใน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ สภาพภูมิอากาศหรือเวลา

4. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยากนักและได้ผลอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ
5. ผู้ทำการวิจัยสามารถลำดับความสำคัญของข้อมูลและเหตุผลในการตอบรวมทั้ง

ความสอดคล้องในเรื่องความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

ข้อเสียเปรียบของเทคนิคเดลฟาย หากมีข้อบกพร่องต่อไปนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเลือก มิใช่เป็นผู้ที่มีความสามารถหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความเชื่อมั่น

2. ผู้เชี่ยวชาญไม่เต็มใจให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างแท้จริงหรือโดยตลอด

3. ผู้ทำการวิจัยขอความรอบคอบ มีความลำเอียงในการพิจารณาวิเคราะห์คำตอบที่ได้ในแต่ละรอบ

4. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายระหว่างทาง หรือไม่ได้คำตอบในแต่ละรอบ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานโดยตรงไม่มี จะพบเพียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประสานงานของหน่วยงานเท่านั้น คือ

สหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา มีการฝึกวิชาชีพที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ ศูนย์ฝึกวิชาชีพที่แคลิฟอร์เนีย จุดประสงค์ของการฝึกวิชาชีพแห่งนี้ ต้องการให้ประชาชนได้เรียนรู้วิชาชีพตามความต้องการของแต่ละบุคคล ได้ใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษาในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว (วิรัช กมุตมาศ 2510 : 11)

สเปน

รัฐบาลของประเทศสเปน ได้จัดโครงการฝึกวิชาชีพให้แก่ประชาชนทั่วไปทั้งเขตเมืองและชนบท โดยจัดเป็นโครงการระดับชาติ และมีการประสานงานร่วมกันทุกแห่ง การฝึกอาชีพดังกล่าวได้อาศัยสถานที่ว่างเปล่า เช่น วัด วังเก่า และโรงเรียนบางแห่ง (สุนทร สุนันท์ชัย 2517 : 251)

เนเธอร์แลนด์

มีโครงการฝึกวิชาชีพที่เน้นความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก ได้ดำเนินการร่วมมือกับสถาบันอุตสาหกรรมทุกแห่ง เพื่อให้สอดคล้องกับแรงงานแห่งชาติ (State Labour Office 1964 : 78)

คิวบา

จัดโครงการฝึกวิชาชีพ เรียกว่า กลุ่มสนใจ (Interest Circle) โดยเน้นความต้องการของชุมชนเป็นหลักและทุกหน่วยงานของสถาบันต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมืออย่างดีซึ่งจัดตามลักษณะของอาชีพต่าง ๆ เช่น ตามโรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น (Manzoor and Phillip H. Coomb 1978 : 67)

เคนยา

มีโครงการฝึกวิชาชีพ ที่เรียกว่า The Village Polytechnique Project ดำเนินโดยคณะกรรมการที่เรียกว่า National Children Council ส่วนมากเป็นการฝึกอาชีพในเขตชนบท โดยเฉพาะกิจกรรมทางวิชาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตรและการช่างทั่วไป (Manzoor and Phillip H. Coomb 1978 : 189)

อินโดนีเซีย

มีโครงการฝึกอาชีพให้แก่ประชาชนด้านการเกษตร ศิลป การช่างทั่วไป โดยอาศัยหน่วยราชการและเอกชนหลายอาชีพตามสาขาต่าง ๆ กัน ซึ่งโครงการนี้ได้เน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น โดยใช้เวลานั้น ๆ ในการฝึกอบรม (Manzoor and Phillip H. Coomb 1978 : 120)

ประเทศไทย

ประจิม จบศรี (2528) ได้ทำการวิจัยในเรื่องของสภาพและปัญหาของการประสานงานของคณะกรรมการพัฒนาอำเภอในพื้นที่ชนบทยากจนภาคเหนือ ผลการวิจัยในด้านการประสานสัมพันธ์การศึกษา มีดังนี้

การดำเนินการพัฒนาชนบทในแผนแยกย่อยกันทำ ขาดการประสานงาน มีลักษณะซ้ำซ้อนซึ่งกันและกัน ปราศจากการเสริมสร้างกันและกันในระหว่างสาขาต่าง ๆ ปราศจากความเข้าใจและการเข้าร่วมของคนจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2527 ดร. สุมาลี ปิตยานนท์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "เยาวชนนอกโรงเรียนกับการฝึกอบรมฝีมือ" พบว่า เยาวชนนอกโรงเรียนเป็นจำนวนมากที่มีการศึกษาในระดับต่ำมักจะประสบกับปัญหาการว่างงานและการทำงานต่ำระดับ ส่วนเยาวชนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรในชนบทจะประสบปัญหาการว่างงานตามฤดูกาลร่วมอยู่ด้วย ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานจำนวนมากทั้งของรัฐและเอกชน จัดบริการการฝึกอาชีพระยะสั้นให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือเก็บเพียงเล็กน้อย โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดฝึกไว้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน การใช้เวลาร้างให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ ข้อปรับปรุงในการดำเนินงานด้านการประสานงานคือการจัดฝึกอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของรัฐ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดการประหยัด โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การอบรมในบางหลักสูตรผลิตผู้สำเร็จออกมาจนล้นตลาด รวมทั้งแนวโน้มของการขยายขอบข่ายการฝึกอบรมของแต่ละหน่วยงานเข้าไปในพื้นที่เหมือน ๆ กัน เช่น ในเขตชนบทยากจน เขตชุมชนแออัด เป็นต้น ซึ่งในระยะยาวอาจก่อให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกันได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2529 : 27)

ในส่วนของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีวิทยาลัยในสังกัดตั้งอยู่ในพื้นที่ทุกจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเกษตรกรรม ซึ่งต่างก็มีความสำคัญและรับผิดชอบในพื้นที่ที่ตั้งของหน่วยงานได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันออกไปบริการ

ชุมชน เช่น

วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ได้ร่วมมือกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ออกไปให้การศึกษา
ด้านการซ่อมแซมเครื่องมือช่างและอุปกรณ์ไฟฟ้าในเขตอำเภอสวนผึ้ง และพื้นที่ใกล้เคียง

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา ได้มีการจัดอบรมการถนอมอาหารแก่ประชาชน ผู้สนใจ
ทั่วไป โดยได้รับความร่วมมือจากกรมแรงงาน

วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม ได้ทำการร่วมมือกับบริษัท ไทยจิพฟู อินเตอร์เนชั่นแนล
จำกัด ผลิตแรงงานเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม โดยการฝึกอบรมการเย็บจักรอุตสาหกรรมแก่ผู้สนใจ
ทั่วไป ใช้เวลา 15 วัน ในแต่ละรุ่น

วิทยาลัยเกษตรกรรมขอนแก่น ได้ทำการร่วมมือกับสำนักเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
ออกค่ายอาชีวพัฒนาโดยนำนักศึกษาและคณะครูอาจารย์ ไปเผยแพร่และส่งเสริมการเกษตรในด้าน
การเพาะกล้าไม้ เลี้ยงโคนม และอื่น ๆ ในเขตอำเภอมัญจาคีรี อำเภอชนบทและอำเภอพระยืน
เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าการประสาน
งานมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสูง ซึ่งในอนาคตการทำงาน
เกี่ยวกับการศึกษาด้านอาชีพแก่ประชาชน จำเป็นต้องมีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน
เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนนั่นเอง ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถ้ามีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา
แนวโน้มการประสานสัมพันธ์ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่างกรมอาชีวศึกษา
กับกรมการศึกษานอกโรงเรียนด้วยวิธีเทคนิคเดลฟาย จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนด้านอาชีวศึกษาได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย